

Сумський державний педагогічний університет імені А.С. Макаренка
Навчально-науковий інститут історії, права та міжнародних відносин
Кафедра всесвітньої історії, міжнародних відносин та методики навчання
історичних дисциплін

ЗАТВЕРДЖУЮ

Директор НН інституту історії, права
та міжнародних відносин

Олександр ЖУКОВ

«28» серпня 2025 р.

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ ІСТОРІЯ УКРАЇНСЬКОЇ ДИПЛОМАТІЇ

Галузь знань 29 Міжнародні відносини

**Спеціальність 291 Міжнародні відносини,
суспільні комунікації та регіональні студії**

Освітньо-професійна програма Міжнародні відносини

Перший (бакалаврський) рівень вищої освіти

Мова навчання українська

Погоджено науково-методичною
комісією НН інституту історії, права та
міжнародних відносин
«28» серпня 2025 р.

Голова Світлана МОЦАК,
кандидат педагогічних наук, доцент

Суми – 2025

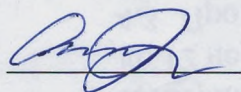
Розробник:

Михтуненко В.В., кандидат історичних наук, доцент кафедри всесвітньої історії, міжнародних відносин та методики навчання історичних дисциплін

Робоча програма розглянута і схвалена на засіданні кафедри всесвітньої історії, міжнародних відносин та методики навчання історичних дисциплін
Протокол № 1 від «27» серпня 2025 р.

Завідувач кафедри

Моцак С.І., к. пед. н., доцент, завідувач кафедри всесвітньої історії, міжнародних відносин та методики навчання історичних дисциплін

Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Освітній ступінь	Характеристика навчальної дисципліни
Кількість кредитів – 4	Бакалавр	Обов’язкова
		Рік підготовки:
		2-й
		Семестр
3-й;		
Лекції		
20 год.		
Практичні, семінарські		
26 год.		
Лабораторні		
-		
Самостійна робота		
72 год.		
Консультації:		
2 год.		
Вид контролю: залік		
Загальна кількість годин - 120		

1. Мета вивчення навчальної дисципліни

Навчальна дисципліна «Історія української дипломатії» є важливою складовою підготовки фахівців у галузі міжнародних відносин, зокрема з таких питань, як забезпечення національної безпеки держави, інформаційне, аналітичне і практичне забезпечення реалізації зовнішньополітичного курсу держави.

Предметом навчальної дисципліни є діяльність зовнішньополітичних відомств і дипломатичних служб тих держав і державних утворень, які існували в різні епохи на території України, щодо міжнародно-політичного забезпечення сприятливих зовнішніх умов для процесів державотворення й модернізації країни.

Метою курсу «Історія української дипломатії» є вивчення концептуальних засад зовнішньої політики України, зовнішньополітичної діяльності України по забезпеченню її національних інтересів в міжнародних відносинах; розвиток у здобувачів розуміння глобальних і регіональних тенденцій світового розвитку, а також ознайомлення здобувачів із практикою налагодження й застосування дипломатичних контактів (переговорів, конференцій, самітів на вищому рівні тощо) для вирішення українського питання, персональним внеском окремих вітчизняних державно-політичних діячів у світову політику й дипломатичні зносини.

Навчальна дисципліна «Історія української дипломатії» входить до переліку обов'язкових компонентів освітньо-професійної програми (цикл професійної підготовки) спеціальності 291 Міжнародні відносини, суспільні комунікації та регіональні студії і акцентом на вивченні міжнародно-політичних і дипломатичних аспектів вітчизняної історії.

Навчальна дисципліна спрямована на формування визначеної освітньо-професійною програмою **інтегральної компетентності, а саме:** здатність розв'язувати складні спеціалізовані задачі та практичні проблеми у сфері міжнародних відносин, суспільних комунікації та регіональних студій, зовнішньополітичної діяльності держав, міжнародних взаємодій між державами, міжнародними організаціями та недержавними акторами, що характеризуються комплексністю та невизначеністю умов та передбачає застосування теорій суспільних наук та спеціальних наукових методів дослідження проблем міжнародних відносин.

Навчальна дисципліна спрямована на формування таких визначених освітньо-професійною програмою **загальних і спеціальних (фахових) компетентностей:**

ЗК 2. Знання та розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності.

ЗК 5. Здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел, зокрема завдяки використанню інформаційних і комунікаційних технологій.

ЗК 10. Навички міжособистісної взаємодії, цінування та повага різноманітності та багатокультурності.

ФК 1. Знання про природу, динаміку, принципи організації та історичні тенденції розвитку міжнародних відносин.

ФК 3. Знання про стан досліджень міжнародних відносин та світової політики у політичній, економічній, юридичній науках, у міждисциплінарних дослідженнях.

ФК 11. Розуміння характеристик розвитку країн та регіонів, особливостей та закономірностей глобальних процесів та місця в них окремих держав.

ФК 12. Знання природи та еволюції міжнародних організацій, їх місця у системі міжнародних відносин, основних форм та перспектив співпраці України з ними.

ФК 14. Знання про міжнародних недержавних акторів та транснаціональні відносини.

Навчання спрямоване на комплексну реалізацію практичної, когнітивно-освітньої, професійної та виховної мети, а саме:

- *практична мета:* формування у студентів когнітивної, соціокультурної, професійної компетентності; вивчення особливостей становлення української держави як суб'єкту сучасних міжнародних відносин, місце України у сучасних міжнародних відносинах, основні принципи та напрямки зовнішньої політики України, становлення та розвиток міжнародних стосунків України з іншими державами світу, діяльність України у міжнародних та регіональних організацій;

- *когнітивно-освітня мета:* збагачення здобувачів знанням кращих традицій і повчальних уроків вітчизняної дипломатії та зовнішньополітичної діяльності України, підготовка їх до роботи в державних органах, інших структурах з реалізації й захисту дипломатичними засобами національних інтересів України в світі;

- *професійна мета:* допомога здобувачам в усвідомленні значимості історико-країнознавчого забезпечення процесу розроблення і здійснення зовнішньополітичного курсу України;

- *виховна мета:* формування гуманістичного, демократичного та загальнокультурного світогляду; формування національної самосвідомості, становлення професійного мислення здобувачів; формування у здобувачів вміння використовувати історичну інформацію в майбутній фаховій роботі.

2. Передумови для вивчення дисципліни

Виходячи з методологічних та пропедевтичних функцій дисципліни «Історія української дипломатії» її вивченню передують опанування таких дисциплін: Публічне мовлення та міжкультурна комунікація; Курсова робота зі спеціальності.

2. Результати навчання за дисципліною

ПРН 1. Демонструвати знання, набуті у процесі навчання, щодо природи, еволюції, стану теоретичних досліджень міжнародних відносин та

світової політики, а також про природу та джерела зовнішньої політики держав і діяльність інших учасників міжнародних відносин.

ПРН 3. Демонструвати знання про природу та характер взаємодій окремих країн та регіонів на глобальному, регіональному та локальному рівнях.

ПРН 4. Розуміти процес опису та оцінювання міжнародної ситуації, використання різних джерел інформації про міжнародні та зовнішньополітичні події та процеси.

ПРН 6. Збирати, обробляти й упорядковувати великий обсяг інформації про стан міжнародних відносин, зовнішньої політики України та інших держав.

ПРН 7. Визначати політичні, дипломатичні, безпекові, суспільні, юридичні, економічні й інші ризики у сфері міжнародних відносин та глобальних процесів.

4. Критерії оцінювання результатів навчання

Розподіл балів (III семестр)

Поточний контроль													ІНДЗ	Разом	Загальна сума
T1	T2	T3	T4	T5	T6	T7	T8	T9	T10	T11	T12	T13	10	75	100
Поточний контроль															
5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	—	—	
Контроль самостійної роботи															
2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	1		25	

4.1. Критерії оцінювання видів роботи для поточного контролю

Під час оцінювання результатів навчання застосовується накопичувальна бально-рейтингова система, що передбачає оцінювання якості виконання здобувачами вищої освіти всіх видів аудиторної та позааудиторної навчальної діяльності, спрямованих на опанування навчального матеріалу шляхом поточного та підсумкового контролю.

Система оцінювання курсу реалізується згідно з критеріями оцінювання навчальних досягнень здобувачів вищої освіти під час відвідування лекцій, участі у семінарах та виконання інших видів роботи.

Поточний контроль складається з таких компонентів:

- **65 балів в III семестрі:** участь у семінарах – підготовка аналітичних звітів та доповідей і пред'явлення результатів в аудиторії у вигляді усних відповідей, участь в обговоренні семінарських питань / дискусіях, виконання практичних завдань.

- **10 балів в III семестрі:** підготовка індивідуального творчого завдання (презентації, рейтингів керівників, історичної передвиборчої компанії, слоганів правління тощо).

- **25 балів:** опрацювання теоретичного матеріалу, підготовка рефератів, есе тощо.

Разом – 100 балів.

В Університеті передбачено можливість перезарахування результатів неформальної та/або інформальної освіти відповідно до Положення про порядок визнання результатів навчання у неформальній та/або інформальній освіті у Сумському державному педагогічному університеті імені А.С.Макаренка (<https://sspu.edu.ua/universytet/edusci/normatyvno-pravova-baza>).

Перезарахування результатів здійснюється на добровільній основі та передбачає підтвердження того, що здобувач досяг результатів навчання, передбачених освітньою програмою.

Перезарахуванню можуть підлягати результати навчання отримані шляхом неформальної та/або інформальної освіти, що за тематикою, обсягом вивчення та змістом відповідають як навчальній дисципліні в цілому, так і її окремому розділу, темі (темам), індивідуальному завданню, які передбачені цією робочою програмою.

Оцінювання результатів аудиторної роботи здійснюється за наступними критеріями

БАЛИ	ПОЯСНЕННЯ
5	Здобувач вищої освіти у повному обсязі опрацював матеріал (на належному рівні сформовані знання); упевнено оперує набутими знаннями; аналізує їх, робить власні висновки, здатен відповісти на питання, яке вимагає критичного мислення.
4	Здобувач вищої освіти достатньо повно володіє матеріалом (на достатньому рівні сформовані знання та вміння); аналізує його, робить відповідні висновки, уміє логічно висловити своє ставлення до отриманої інформації. Може відповісти на додаткове питання.
3	Здобувач вищої освіти достатньо повно володіє матеріалом (на достатньому рівні сформовані знання), може дати відповідь на додаткове питання у межах вивченої теми. Однак, не може навести приклад при розкритті змісту певного поняття
2	Здобувач вищої освіти не засвоїв всього програмового матеріалу, допускає незначні помилки, відповідає невпевнено, не завжди адекватно використовує терміни та поняття.
1	Здобувач вищої освіти не засвоїв значної частини програмового матеріалу, допускає суттєві помилки, не володіє поняттєвим апаратом
0	Здобувач вищої освіти не готовий до заняття, не відповідає на питання, що винесені на розгляд. Відсутність на занятті.

4.2 Критерії оцінювання рівня теоретичної та практичної підготовки студента

Кількість балів за всі види навчальної діяльності	Критерії оцінювання навчальних досягнень студента
90 – 100	- студент упевнено оперує обсягом навчального матеріалу і застосовує його для розв’язання проблем; - самостійно оцінює факти, явища, вільно висловлює власні думки; - може характеризувати та аналізувати історичну інформацію; - співвідносити події та процеси за періодами на основі наукової періодизації історичної науки; - знає історіографію розглядуваних проблем; - студент виявляє творчі здібності, вміє порівнювати, узагальнювати, систематизувати матеріал, наводити чисельні приклади; - вільно користується тематичними картами; - розуміє основні тенденції розвитку історичних проблем слов’янства;
82 - 89	- студент загалом володіє обсягом навчального матеріалу; - здатний застосовувати вивчений матеріал на рівні стандартних ситуацій, наводити окремі власні приклади; - вміє порівнювати, узагальнювати, систематизувати основні теоретичні й фактологічні положення, явища, але відповідь може бути не зовсім змістовною, цілісною, послідовною, містити деякі фактологічні помилки, неточності; - студент робить незначні помилки, користуючись картою; - не завжди може вірно зробити висновок, добрати переконливі аргументи; - дає загальну характеристику подій (причини, наслідки, значення); - встановлює послідовність подій, характеризує причинно-наслідкові зв’язки між ними;
74 - 81	- студент загалом володіє обсягом навчального матеріалу; - здатний застосовувати вивчений матеріал на рівні стандартних ситуацій, наводити окремі власні приклади; - вміє порівнювати, узагальнювати, систематизувати основні теоретичні й фактологічні положення, явища, але відповідь може бути не зовсім змістовною, цілісною, послідовною, містити деякі фактологічні помилки, неточності; - студент робить незначні помилки, користуючись картою; - не завжди може вірно зробити висновок, добрати переконливі аргументи; - не достатньо повно дає характеристику подій (причини, наслідки, значення); - на посередньому рівні встановлює послідовність подій, характеризує причинно-наслідкові зв’язки між ними;
64 - 73	- студент володіє навчальним матеріалом на початковому рівні; - може репродуктивно відтворити незначну частину теоретичного й фактологічного матеріалу; - виявляє знання і розуміння окремих положень курсу; - вміє на елементарному рівні аналізувати, робити узагальнення, порівняння, висновки;

	- визначає окремі ознаки подій, встановлює їх послідовність; - може дати стислу характеристику окремої постаті; - слабо орієнтується за картами;
60 - 63	- студент володіє навчальним матеріалом на початковому рівні; - може репродуктивно відтворити незначну частину теоретичного й фактологічного матеріалу; - виявляє знання і розуміння окремих положень курсу; - вміє на елементарному рівні аналізувати, робити узагальнення, порівняння, висновки; - визначає окремі ознаки подій, встановлює їх послідовність; - може дати стислу характеристику окремої постаті; - слабо орієнтується за картами;
35-59	коли студент дуже слабо володіє навчальним матеріалом, нездатний елементарно розпізнавати і відтворити окремі факти, явища, події; - впізнає постать чи подію лише за детальним описом; - не визнає послідовності подій; - відсутні навички роботи з картами; - відповідь має уривчастий, незакінчений, незмістовний характер; - відсутня здатність викласти думку на елементарному рівні; - вибирає правильний варіант відповіді з двох запропонованих (на рівні “так – ні”);
1 - 34	- коли студент зовсім не володіє навчальним матеріалом, нездатний елементарно розпізнавати і відтворити окремі факти, явища, події; - не впізнає постать чи подію; - не визнає послідовності подій; - відсутні навички роботи з картами; - відповідь має уривчастий, незакінчений, незмістовний характер; - відсутня здатність викласти думку на елементарному рівні; - вибирає правильний варіант відповіді з двох запропонованих (на рівні “так – ні”);

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою
		для екзамену, заліку, курсового проекту (роботи), практики
90 – 100	A	відмінно
82 - 89	B	добре
74 - 81	C	
64 - 73	D	задовільно
60 - 63	E	
35-59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання
1 - 34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

5. Засоби діагностики результатів навчання

Оцінювання знань здобувачів з навчальної дисципліни «Історія української дипломатії» здійснюється шляхом проведення контрольних заходів, які включають поточний, підсумковий модульний, підсумковий семестровий контроль. Рівень навчальних досягнень здобувачів оцінюється за 100-бальною шкалою.

Поточний контроль передбачає усні відповіді здобувачів на теоретичні питання семінарських занять, результати самостійної роботи з науковою літературою та першоджерелами, а також якість виконання здобувачем індивідуального завдання у вигляді творчого завдання.

Підсумковий модульний контроль передбачає складання колоквіуму за змістовним модулем. Колоквіум проводиться в усній формі та включає два теоретичні запитання, відповіді на які дають можливість оцінити рівень оволодіння теоретичним матеріалом з історії української дипломатії.

Тестовий контроль передбачає підготовку спеціальних тестових завдань, виконання (чи невиконання) яких вказує на наявність (або відсутність) у здобувача вищої освіти певних знань, умінь.

Індивідуальне творче завдання передбачає виконання здобувачами вищої освіти різних форм творчих завдань (есе, презентація, тези конференції, тощо).

Підсумковий контроль. Формою підсумкового контролю є залік.

Особлива увага при опануванні змісту навчальної дисципліни «Історія української дипломатії» приділяється запобіганню порушенню академічної доброчесності та забезпечення довіри до результатів освітнього процесу та освітньої діяльності, розумінню здобувачами вищої освіти значення академічної доброчесності та наслідків недотримання її постулатів.

Питання для самоконтролю:

1. Міжнародні обставини формування державного об'єднання «Русь».
2. Особливості розвитку й основні етапи русько-візантійських відносин.
3. Причини укладення і сутність русько-візантійських міждержавних угод 907, 911, 944 р.
4. Подорож великої княгині Ольги до Константинополя 946 р. (955 р.) та її політичні наслідки.
5. Київська Русь і Священна Римська імперія німецької нації.
6. Визначення західних кордонів Русі та її відносини з Польщею.
7. Налагодження добросусідських відносин Русі з угорською династією Арпадів.
8. Русь і Печенізька орда в X – першій половині XI ст.
9. Половецька загроза на південних рубежах Київської держави і боротьба з нею.
10. Політичне піднесення і міжнародне становище Галицького та Волинського князівств кінця XI – XII ст.
11. Регіональна і загальноєвропейська дипломатія галицького князя Ярослава Осмомисла.
12. Зовнішня політика і дипломатія галицько-волинського великого князя Романа Мстиславича.
13. Дипломатія Романовичів у боротьбі за возз'єднання Галичини і Волині.
14. Утворення Монгольської держави Чингісхана (1206 р.) та реалізація її завойовницьких планів на Заході.
15. Формування антиординської спілки центральноєвропейських держав і коронація Данила Галицького (1253 р.).
16. Припинення династії Романовичів і загарбання Холмщини та Галичини польським королем Казимиром III Великим.
17. Зв'язки українства із зовнішнім світом у литовсько-польську добу.
18. Міжнародне становище українських земель в середині XVII ст. і дипломатичне забезпечення козацького повстання 1648 р. під проводом Б. Хмельницького.
19. Обставини укладення, ратифікації й міжнародно-правові засади Зборівського (1649 р.) та Білоцерківського (1651 р.) договорів Війська Запорозького з Річчю Посполитою.
20. Московський фактор на початковому етапі Національної революції (1648–1652 рр.).
21. Укладення конфедеративного союзу Війська Запорозького і Московського царства під зверхністю династії Романових.
22. Віленське московсько-польське перемир'я 1656 р. і наростання суперечностей в українсько-російських відносинах.
23. Розрив козацько-московського союзу і поновлення договірних відносин Війська Запорозького з Кримським ханатом і Річчю Посполитою (Гадяцька угода 1658 р.). Зовнішньополітичний фактор у долі козацької України за доби «Руїни» (1657–1687 рр.).

24. Оформлення поділу Української козацької держави між Річчю Посполитою, Московським царством і Османською імперією.

25. І. Мазепа і боротьба Московського царства за вихід до Чорного та Балтійського морів.

26. Гетьманщина в Північній війні 1700–1721 рр.

27. Спроби П. Орлика поновити суверенітет козацької України у спілці з Кримом та Османською імперією і зацікавити європейські держави українським питанням.

28. Обмеження автономії Гетьманщини Російською імперією й перетворення українських земель на об'єкт імперіалістичної експансії Петербурга та Відня.

29. Військово-дипломатичні обставини входження Північного Причорномор'я і Криму до складу Російської імперії.

30. Плани Наполеона Бонапарта щодо України.

31. Українське питання у військово-стратегічних планах Російської імперії під час Першої світової війни.

32. Переговорний процес між Центральною Радою і Тимчасовим урядом щодо запровадження територіальної автономії України.

33. Проголошення Української Народної Республіки 7 листопада 1917 р. і формування її зовнішньополітичного відомства.

34. Відносини Центральної Ради з країнами Антанти: невикористані можливості.

35. Дипломатичні обставини конфлікту Центральної Ради з Раднаркомом РСФРР та його наслідки.

36. Брестські переговори і укладення мирного договору УНР з країнами Четверного союзу та його міжнародно-правові наслідки.

37. Гетьманат П. Скоропадського у Брестській системі міжнародних відносин Східної Європи.

38. Розбудова дипломатичної служби Української Держави в 1918 р.

39. Встановлення стратегічного союзу Української Держави з Доном і політичне зближення з Кубанською Республікою, Грузією та Фінляндією.

40. Українсько-польський збройний конфлікт у Східній Галичині й окупація Румунією Північної Буковини.

41. Підготовка Акту злуки УНР і ЗУНР та його міжнародно-правові

42. Соборна Україна на Паризькій мирній конференції 1919 р.

43. Сен-Жерменський і Тріанонський мирні договори про державну належність Буковини і Закарпаття.

44. Західноукраїнське питання в Лізі Націй.

45. Дипломатична активність УСРР у 1920–1922 рр.

46. Мюнхенська угода 1938 р. і надання автономії Карпатській Україні.

47. Проблема українсько(радянсько)-польського кордону в діяльності антигітлерівської коаліції.

48. Відновлення НКЗС УРСР у 1944 р. і визначення його повноважень.

49. Проблема членства УРСР в ООН.

50. Міжнародно-правове оформлення західних кордонів СРСР за результатами Другої світової війни.

51. Особливості діяльності УРСР в ООН та її спеціалізованих установах за доби «холодної війни».

52. Участь УРСР у вирішенні проблем повоєнного устрою Європи на Паризькій мирній конференції 1946 р. та Дунайській конференції 1948 р.

53. Українсько-російські міждержавні відносини в пострадянський період.

54. Українсько-американське стратегічне партнерство.

55. Європейський вектор зовнішньої політики України.

56. Проблеми безпеки та озброєнь у зовнішній політиці України.

57. Участь незалежної України в діяльності міжнародних організацій.

6. Програма навчальної дисципліни

Програма навчальної дисципліни «Історія української дипломатії» складається з двох модулів, які в цілому висвітлюють теоретичні засади історії української дипломатії, трансформацію змісту та особливостей дипломатичної діяльності вітчизняних урядів у рамках різних періодів існування української держави – княжої доби, періоду козацтва, часів УНР, ЗУНР, Української Держави, УРСР, сучасному етапі незалежної України. При цьому особлива увага зосереджена на дипломатичній діяльності України після 1991р. і до сьогодні, її зусиллям щодо інтеграції країни в світове співтовариство.

Модуль 1. Історія зародження та становлення української дипломатії від найдавніших часів до початку ХХ ст.

Модуль 2. Розвиток традицій національного державотворення та особливості сучасної дипломатії України (ХХ – початок ХХІ ст.)

7. Інформаційний зміст навчальної дисципліни

7.1. Тематичні розділи

МОДУЛЬ 1. ІСТОРІЯ ЗАРОДЖЕННЯ ТА СТАНОВЛЕННЯ УКРАЇНСЬКОЇ ДИПЛОМАТІЇ ВІД НАЙДАВНІШИХ ЧАСІВ ДО ПОЧАТКУ ХХ СТ.

Тема 1. Історичні корені формування засад зовнішньополітичної діяльності Української держави. Дипломатія Київської Русі.

Міжнародні контакти давніх слов'ян. Зовнішня політика князів слов'янських земель у процесі створення давньоруської держави. Дипломатичні навички і правила. Форми і засоби дипломатії того часу для зміцнення держави.

Міжнародні обставини формування державного об'єднання «Русь» та дипломатичні складові його зміцнення, посилення впливу й зростання

престижу в середньовічному світі. Використання для розвитку й звеличення Київської Русі її сприятливого геополітичного становища.

Міждержавні договори Київської Русі із зарубіжними країнами. Визнання Київської Русі іноземними державними утвореннями. Договір київського князя Олега з Візантією 911 р. та його значення. Дипломатична діяльність київського князя Ігоря. Зовнішньополітична активність князі Святослава. Зовнішня політика Київської Русі епохи найвищого піднесення (кінець X – середина XI ст.). Розширення зарубіжних контактів держави за часів Володимира Великого і Ярослава Мудрого. Київська Русь у міжнародних відносинах другої половини XI – першої третини XII ст. Відносини Київської Русі з половцями. Зовнішня політика Київської Русі періоду удільної роздробленості (1132-1240).

Місце дипломатичних зусиль у завоюванні Україною-Руссю провідних позицій на міжнародній арені. Вибір стратегічних зовнішньополітичних орієнтацій. Міжнародно-політичні й культурно-цивілізаційні наслідки прийняття християнства в якості державної релігії. Династичні зв'язки Русі із сусідніми державами й країнами Західної Європи («шлюбна дипломатія» Рюриковичів). Русь і Великий Степ.

Тема 2. Галицько-Волинське князівство та його міжнародні контакти.

Стадія феодальної роздробленості України-Русі та дисперсії її міжнародно-дипломатичної ваги в світі. Галицьке князівство Ярослава Осмомисла – регіональний «центр сили» другої половини XII ст. Феномен спадкоємності зовнішньополітичної діяльності в часи розквіту Галицько-Волинського князівства («Королівства Русі») за правління Романа Мстиславича й Данила Романовича. Участь Польщі та Угорщини у боротьбі за Галицько-Волинське князівство у першій третині XIII ст. Зовнішня політика Данила Галицького. Золота Орда в зовнішній політиці Данила Галицького. Відносини з Римом. Галицько-Волинська держава на міжнародній арені у другій половині XIII - першій половині XIV ст. Зовнішня політика останніх галицьких князів. Уроки дипломатії Галицько-Волинської держави.

Тема 3. Боротьба за козацько-гетьманську державність та її дипломатична складова.

Литовсько-польський період історії України, його оцінка в долях українства. Припинення династії Романовичів і загарбання Холмщини та Галичини польським королем Казимиром III Великим. Дипломатичні обставини інкорпорації Чернігово-Сіверщини, Наддніпрянщини, Волині й Поділля до складу Литовсько-Руської держави. Укладення Кревської унії 1385 р. та її вплив на регіональну систему міжнародних відносин. Боротьба за спадщину Русі між Великим князівством Литовським і Великим князівством Московським.

Дипломатична підготовка утворення Речі Посполитої. Формування козацтва та наростання автономних тенденцій на Запорозькій Січі. Зміцнення національної свідомості й плани відродження втраченої державності. Перетворення Війська Запорозького на впливовий військово-політичний чинник міжнародних відносин у Центрально-Східній та Південно-Східній Європі.

Тема 4. Дипломатія Гетьманщини періоду руїни.

Чинники зовнішньої політики й дипломатії Козацької України другої половини XVII – XVIII ст. Міжнародні аспекти «Руїни» 1657-1687 рр. Дипломатична боротьба за цілісність і суверенітет Війська Запорозького. І. Виговський як гетьман і дипломат, його міжнародна політика. Непослідовність московського ставлення до України. Переорієнтація козацької старшини на державний союз з Польщею. Гадяцький трактат (1658 р.) – взірць високого рівня політико-дипломатичного мислення козацьких державців, перспективна українська національна програма.

Переяславська угода гетьмана Юрія Хмельницького з Московією (1659 р.) та Чуднівська угода (1660 р.) з Польщею. Московські статті І. Брюховецького. Андрусівське перемир'я (1667 р.) та його згубні наслідки для України. Опора П. Дорошенка в боротьбі з Польщею на Туреччину та Кримське ханство. Протекторат Туреччини над Гетьманщиною й Правобережжям та його умови. Значення походів кошового І. Сірка в українсько-кримських відносинах. Глухівські статті (1669 р.). Бучацька умова (1672 р.). Конотопські статті (1672 р.). Капітуляція П. Дорошенка перед московським царем. Бахчисарайське перемир'я (1681 р.). «Вічний мир» (1686 р.) між Москвою та Польщею, його вплив на історичну долю українських земель.

Тема 5. Україна в зовнішній політиці європейських країн в кінці XVII –XVIII ст.

Міжнародний контекст боротьби за незалежну державу Івана Мазепи та Пилипа Орлика. Коломацькі статті (1687 р.) гетьмана І. Мазепи. Формальний трактат Петрика між Україною та Кримом (1692 р.). Маніфест Петрика до запорожців, Константинопольське перемир'я.

Українська карта в планах європейських країн під час Північної війни (1700 –1721 рр.). Шведсько-український союз (1708 р.) та його наслідки для України. Формальна угода запорожців зі шведським королем (1709 р.). Решетилівські статті І. Скоропадського (1709 р.). Конституція П. Орлика (1710 р.) – пам'ятка передової європейської політичної думки. Перша масова українська політична еміграція. Прутський мир (1711 р.) між Росією й Туреччиною та його вплив на поділ України.

Обмеження Російською імперією автономії Гетьманщини й перетворення українських земель на об'єкт експансії Петербурга та Відня. Згасання козацької держави у світлі українсько-російських відносин XVIII ст. Малоросійські колегії (1722 р. і 1734 р.) – вияв посилення колонізаторської

політики царату. «Рішительні пункти» Д. Апостола (1728 р.), спроби реставрації ним автономних прав Гетьманщини. Меморандум Д. Апостола до Колегії закордонних справ (1728 р.). Лубенська умова запорожців з російськими урядовцями (1734 р.).

Повернення запорізьких земель до складу Росії на основі мирного договору з Туреччиною (1739 р.). Останній гетьман України К. Розумовський та його зовнішньополітичні кроки. Політика Катерини II щодо України, остаточне позбавлення її автономних прав. Скасування гетьманату (1764 р.). Ліквідація (1775 р.) Запорізької Січі. Запорожці в еміграції, їхній вплив на міжнародну політику. Приєднання (1783 р.) Криму до Росії та значення цього акту для українських земель. Історична доля цих земель внаслідок трьох поділів Польщі (1772 р., 1793 р., 1795 р.).

Роль культурних зв'язків у розвитку міжнародних відносин.

Тема 6. Українське питання в Російській та Австро-Угорській імперіях і пошук шляхів його розв'язання в кінці XVIII – на початку XX ст.

Великодержавна політика російського самодержавства щодо України й становище українців в Австро-Угорщині – детермінанти загострення національного питання та його перетворення на складну міжнародну проблему.

Українське національне відродження в XIX ст.: Кирило-Мефодіївське братство, українофільство, громадівський рух, «Братство тарасівців». Михайло Драгоманов. Національно-визвольний рух і активізація дипломатичної діяльності навколо України на зламі XIX і XX століть. Пошук шляхів розв'язання українського питання й міжнародно-політичні можливості відновлення національної державності та реалізації планів соборності українства.

Програми українських політичних партій і перспективи їхнього практичного здійснення. «Українська карта» в планах і дипломатичних комбінаціях Троїстого й Четверного союзів та Антанти. Перша світова війна і долі українства. Союз визволення України та його міжнародна діяльність.

МОДУЛЬ 2. РОЗВИТОК ТРАДИЦІЙ НАЦІОНАЛЬНОГО ДЕРЖАВОТВОРЕННЯ ТА ОСОБЛИВОСТІ СУЧАСНОЇ ДИПЛОМАТІЇ УКРАЇНИ (XX – ПОЧАТОК XXI СТ.)

Тема 1. Детермінанти зовнішньополітичних орієнтацій Української Народної Республіки і Брестська мирна конференція.

Падіння російського самодержавства і початок Української національно-демократичної революції. Обґрунтування її концепції й принципів взаємин із національно-державними утвореннями, які виникали на руїнах «тюрми народів».

Місії делегацій Центральної Ради та Генерального секретаріату до Петрограда. Загострення стосунків із Тимчасовим урядом. Михайло Грушевський, Володимир Винниченко.

Жовтневий більшовицький переворот 1917 р. у Петрограді й проголошення УНР, перетворення її на суб'єкта міжнародних відносин. Природа і сутність конфлікту Центральної Ради з РНК РСФРР; зрив можливостей його політико-дипломатичного врегулювання. Вибір дипломатичної альтернативи: Антанта чи Центральні держави.

Створення Генерального секретарства міжнародних справ. Міжнародно-політичні обставини боротьби Центральної Ради за укладення мирного договору з Центральними державами. Делегація УНР до Бреста.

Дискусії на міжнародній конференції й досягнення угоди з Четвертним союзом. Сутність Брестського миру, його соціально-економічні та воєнно-політичні наслідки.

Тема 2. Міжнародна діяльність УНР доби Директорії й Західноукраїнської Народної Республіки.

Ускладнення геополітичного становища українських земель на час завершення Першої світової війни. Зовнішньополітичні альтернативи й спроби їхньої реалізації керівництвом відновленої УНР. Переговори Директорії УНР з РНК РСФРР (дипломатична місія Семена Мазуренка до Москви) і причини їхньої невдачі. Стосунки Директорії з Тимчасовим робітничо-селянським урядом і РНК УСРР. Переговори місій УНР з командуванням військ Антанти в Одесі й Бірзулі та їхні наслідки.

Розпад Австро-Угорщини і проголошення Західноукраїнської Народної Республіки. Українсько-польський збройний конфлікт у Східній Галичині й окупація Румунією Північної Буковини. Акт злуки УНР і ЗУНР та його міжнародно-правові наслідки. Міжнародна діяльність Західної області УНР.

Надзвичайна дипломатична місія УНР на Паризьку конференцію (Григорій Сидоренко, Михайло Тишкевич) та її діяльність. Переговори військово-політичного керівництва ЗО УНР із антантівськими місіями Ж. Бартелемі та П.Боти. Сен-Жерменський і Тріанонський мирні договори про державну належність Східної Галичини, Буковини і Закарпаття. Розвиток договірних відносин ЗУНР із Чехословацькою Республікою, Угорщиною та Румунією.

Посилення зовнішньополітичних розбіжностей між керівництвом УНР та ЗУНР. Розбудова дипломатичної служби УНР за доби Директорії. Участь УНР у балтійських конференціях 1919-1920 рр. Вироблення і спроби реалізації концепції Балто-Чорноморського союзу.

Дипломатична підготовка українсько-польського військово-політичного союзу 1920-1921 рр. і причини його поразки. Українсько-кубанський союзний договір 1920 р. Ризький мирний договір 18 березня 1921 р. та його наслідки для України. Налагодження стосунків із представниками «білого руху» Росії. Україна і Ліга Націй. Головні уроки й підсумки

діяльності української дипломатії за доби національно-демократичної революції 1917-1920 рр.

Тема 3. Українство в міжвоєнну добу.

Проблема статусу УСРР як суб'єкта міжнародного життя. Дипломатична активність Української СРР в 1921-1923 рр. Міжнародно-правове вирішення проблеми Чорноморських проток. Процес утворення Союзу Радянських Соціалістичних Республік та роль і місце в ньому радянської України. Прийняття Конституції СРСР, ліквідація республіканських наркоматів закордонних справ і передача їхніх функцій союзно-республіканському відомству.

Здійснення політики українізації та проблема адміністративно-територіальних меж республіки. Міжнародно-політичний вимір форсованої індустріалізації й насильницької колективізації. Голодомор 1932-1934 рр.

Масові політичні репресії. Міжнародна й дипломатична діяльність Державного центру УНР в екзилі. Український національний рух у Польщі, Румунії та Чехословаччині в контексті міжнародного життя. Українська проблематика в дипломатичній практиці міжвоєнної Європи.

Тема 4. Українське питання напередодні та в роки Другої світової війни.

Українське питання в контексті загострення міжнародної напруженості кінця 1930-х рр. Політична ситуація в Європі і боротьба українського націоналістичного руху проти Версальської системи. Актуалізація проблеми соборності українських земель.

Україна в геополітичних планах гітлерівської Німеччини. Мюнхенська угода 1938 р. і надання автономії Карпатській Україні. Дипломатичне розігрування «української карти». Радянсько-німецьке зближення й вирішення проблеми державної належності західноукраїнських земель (приєднання Західної Волині, Східної Галичини, Бессарабії й Північної Буковини до СРСР та УРСР).

Україна – арена воєнного протиборства СРСР із нацистською Німеччиною. Оцінка українсько-німецьких стосунків у роки гітлерівської окупації України. Діяльність ОУН-УПА. Українське питання в діяльності кремлівської дипломатії під час Великої Вітчизняної війни. Владні зусилля навколо українсько-польських проблем.

Створення НКЗС УРСР і визначення його повноважень. Делегація УРСР на Установчій конференції ООН в Сан-Франциско. Міжнародно-правове оформлення західних кордонів СРСР і УРСР. Обмін населенням між Україною й сусідніми державами. Операція «Вісла».

Тема 5. Українська РСР у міжнародних відносинах за доби холодної війни.

Особливості міжнародної діяльності Української РСР в умовах холодної війни. Співвідношення залежності й «автономності» вітчизняної

дипломатії. Україна у зовнішньополітичних концепціях провідних західних держав. Конгрес США і українське питання. Закон США про поневолені нації 1959 р. Роль української діаспори у приверненні уваги світової громадськості до становища історичної Батьківщини.

Проблема міжнародного визнання та розгортання двосторонніх відносин УРСР. Структура й основні напрямки діяльності МЗС УРСР у 1946-1991 рр. Особливості участі УРСР в ООН та її спеціалізованих установах за доби холодної війни. Функціонування Постійних представництв УРСР при ООН (Нью-Йорк), ЮНЕСКО (Париж), відділенні ООН в Женеві та при міжнародних організаціях у Відні.

Участь УРСР у вирішенні політичних проблем повоєнного устрою Європи на Паризькій мирній конференції 1946 р. та Дунайській конференції 1948 р. Посилення централізаторських і русифікаторських тенденцій у внутрішній політиці керівництва СРСР. Причини поступового загострення українсько-російських суперечностей. Національно-дисидентський рух в Україні та його вплив на міжнаціональні й міждержавні відносини.

Визрівання передумов здобуття Україною незалежності та перетворення її на повноправного суб'єкта міжнародних відносин. Горбачовська «перебудова» й активізація міжнародної діяльності УРСР.

Тема 6. Головні сфери та пріоритети зовнішньої політики й дипломатії сучасної України.

Зовнішньополітична проблематика у Верховній Раді України навесні 1990 - влітку 1991 рр. Проголошення незалежності України 24 серпня 1991 р. і її міжнародне визнання. Геополітичні наслідки розпаду СРСР і відновлення незалежності України. Концептуальні засади й практика реалізації зовнішньополітичного курсу Української держави. Українська дипломатія у двосторонніх відносинах. Участь України у створенні СНД та набуття асоційованого членства в ній. Дипломатія України і проблема правонаступництва СРСР.

Російський чинник у процесах українського державотворення. Українська дипломатія в процесах ядерного роззброєння та скорочення звичайних збройних сил і озброєнь.

Вирішення проблеми делімітації та демаркації державних кордонів України. Переговорна практика й підписання міжнародних договорів сучасної України. Забезпечення українською дипломатією захисту прав співвітчизників, юридичних осіб України за кордоном та відвернення загроз суверенному розвитку держави. Питання належності острова Коса Тузла.

Шляхи вирішення спірних прикордонних питань з Молдовою. Придністровська проблема. Урегулювання питань українсько-румунського кордону. Встановлення державного кордону з Польщею, Чехословаччиною, Угорщиною.

Тема 7. Багатовекторність зовнішньополітичної діяльності України. Участь України у діяльності міжнародних організацій

Європейські інтеграційні процеси та Україна. Стратегія інтеграції України до ЄС. Угода про партнерство та співробітництво між ЄС і Україною (1994 р.). Прагнення України до повноцінного членства в ЄС. Угода про асоціацію між Україною та ЄС. Порядок денний асоціації Україна - ЄС. Співробітництво в окремих секторах (безпека та оборона, торговельно-економічне співробітництво, юстиція і внутрішні справи, енергетика, охорона довкілля, транспорт тощо). Двосторонні стосунки України з європейськими державами.

Багатостороння дипломатія України. Входження України у загальноєвропейський процес: ОБСЄ, Рада Європи, Центральноевропейська ініціатива. Україна і трансатлантична інтеграція. Дипломатичне забезпечення реалізації Хартії про особливе партнерство між Україною та НАТО. Україна і проблеми реформування ООН та здійснення миротворчих операцій.

Східний вектор зовнішньої політики України. Китай, Японія, Індія в зовнішній політиці України. Україна та Пакистан. Арабські країни Близького Сходу в зовнішній політиці України. Арабо-ізраїльське протистояння і позиція України. Країни Перської затоки та Україна. Африканський напрям зовнішньополітичної діяльності України. Відносини України з країнами Латинської Америки. Австралія і Україна. Діаспора Канади у поглибленні українсько-канадських відносин. Особливості розвитку взаєморозуміння України з Німеччиною і Великою Британією. Становлення українсько-італійських відносин. Розбудова співпраці України і Франції. Особливості співпраці України і Республіки Польща.

Диверсифікація зовнішніх зв'язків. Активізація України у багатосторонньому співробітництві. Україна і всесвітні міжнародні організації. Участь України у діяльності ООН у 90-ті рр. XX ст. Проблема реформування ООН і Україна. Участь України у миротворчих акціях ООН. Участь України в діяльності ЮНЕСКО. Міжнародні фінансові структури в політиці України. Україна і СОТ. Україна і МАГАТЕ. Україна і ВООЗ. Україна і загальноєвропейські міжнародні організації. Участь України в діяльності Організації з безпеки та співробітництва в Європі. Україна в Раді Європи. Україна і НАТО. Основні напрями співпраці України з регіональними міжнародними організаціями.

7.2. Структура та обсяг навчальної дисципліни

Назви розділів і тем	Кількість годин					
	Денна форма					
	Усього	у тому числі				
		Лекції	Практ.	Лабор.	Конс.	Самост.р
ІСТОРІЯ ЗАРОДЖЕННЯ ТА СТАНОВЛЕННЯ УКРАЇНСЬКОЇ ДИПЛОМАТІЇ ВІД НАЙДАВНІШИХ ЧАСІВ ДО ПОЧАТКУ ХХ СТ.						
Тема 1. Історичні корені формування засад зовнішньополітичної діяльності Української держави. Дипломатія Київської Русі	9	2	2			5
Тема 2. Галицько-Волинське князівство та його міжнародні контакти	10		2			4
Тема 3. Боротьба за козацько-гетьманську державність та її дипломатична складова	10	2	2			6
Тема 4. Дипломатія Гетьманщини періоду руїни	9	2	2			5
Тема 5. Україна в зовнішній політиці європейських країн в кінці XVII –XVIII ст.	8	2	2			4
Тема 6. Українське питання в Російській та Австро-Угорській імперіях і пошук шляхів його розв’язання в кінці XVIII – на початку ХХ ст.	10	2	2			6
РОЗВИТОК ТРАДИЦІЙ НАЦІОНАЛЬНОГО ДЕРЖАВОТВОРЕННЯ ТА ОСОБЛИВОСТІ СУЧАСНОЇ ДИПЛОМАТІЇ УКРАЇНИ (ХХ – ПОЧАТОК ХХІ СТ.)						
Тема 1. Детермінанти зовнішньополітичних орієнтацій Української Народної Республіки і Брестська мирна конференція	9	2	2			5
Тема 2. Міжнародна діяльність УНР доби Директорії й Західноукраїнської Народної Республіки	10		2			8
Тема 3. Українство в міжвоєнну добу	9		2			5
Тема 4. Українське питання напередодні та в роки Другої світової війни	9	2	2			5
Тема 5. Українська РСР у міжнародних відносинах за доби холодної війни	9	2	2			5
Тема 6. Головні сфери та пріоритети зовнішньої політики й дипломатії	9	2	2			5

сучасної України						
Тема 7. Багатовекторність зовнішньополітичної діяльності України. Багатовекторність зовнішньополітичної діяльності України. Участь України у діяльності міжнародних організацій	13	2	2			9
Консультація	2				2	
Усього за рік	120	20	26		2	72

7.3. Теми лекційних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
		Денна форма
1	Історичні корені формування засад зовнішньополітичної діяльності Української держави. Дипломатія Київської Русі	2
2	Боротьба за козацько-гетьманську державність та її дипломатична складова	2
3	Дипломатія Гетьманщини періоду руїни	2
4	Українське питання в Російській та Австро-Угорській імперіях і пошук шляхів його розв'язання в кінці XVIII – на початку XX ст.	2
5	Детермінанти зовнішньополітичних орієнтацій Української Народної Республіки і Брестська мирна конференція	2
6	Українство в міжвоєнну добу	2
7	Українське питання напередодні та в роки Другої світової війни	2
8	Українська РСР у міжнародних відносинах за доби холодної війни	2
9	Головні сфери та пріоритети зовнішньої політики й дипломатії сучасної України	2
10	Багатовекторність зовнішньополітичної діяльності України. Участь України у діяльності міжнародних організацій	2
Разом		20 год

7.4. Теми семінарських занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
		Денна форма
1	Історичні корені формування засад зовнішньополітичної діяльності Української держави. Дипломатія Київської Русі	2
2	Галицько-Волинське князівство та його міжнародні контакти	2
3	Боротьба за козацько-гетьманську державність та її дипломатична складова	2
4	Дипломатія Гетьманщини періоду руїни	2
5	Україна в зовнішній політиці європейських країн в кінці XVII –XVIII ст.	2
6	Українське питання в Російській та Австро-Угорській імперіях і пошук шляхів його розв'язання в кінці XVIII – на початку XX ст.	2
7	Детермінанти зовнішньополітичних орієнтацій Української Народної Республіки і Брестська мирна конференція	2
8	Міжнародна діяльність УНР доби Директорії й Західноукраїнської Народної Республіки	2

9	Українство в міжвоєнну добу	2
10	Українське питання напередодні та в роки Другої світової війни	2
11	Українська РСР у міжнародних відносинах за доби холодної війни	2
12	Головні сфери та пріоритети зовнішньої політики й дипломатії сучасної України	2
13	Багатовекторність зовнішньополітичної діяльності України. Багатовекторність зовнішньополітичної діяльності України. Участь України у діяльності міжнародних організацій	2
Разом		26 год

7.5. Самостійна робота

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
		Денна форма
1	Історичні корені формування засад зовнішньополітичної діяльності Української держави. Дипломатія Київської Русі	5
2	Галицько-Волинське князівство та його міжнародні контакти	4
3	Боротьба за козацько-гетьманську державність та її дипломатична складова	6
4	Дипломатія Гетьманщини періоду руїни	5
5	Україна в зовнішній політиці європейських країн в кінці XVII –XVIII ст.	4
6	Українське питання в Російській та Австро-Угорській імперіях і пошук шляхів його розв’язання в кінці XVIII – на початку XX ст.	6
7	Детермінанти зовнішньополітичних орієнтацій Української Народної Республіки і Брестська мирна конференція	5
8	Міжнародна діяльність УНР доби Директорії й Західноукраїнської Народної Республіки	8
9	Українство в міжвоєнну добу	5
10	Українське питання напередодні та в роки Другої світової війни	5
11	Українська РСР у міжнародних відносинах за доби холодної війни	5
12	Головні сфери та пріоритети зовнішньої політики й дипломатії сучасної України	5
13	Багатовекторність зовнішньополітичної діяльності України. Участь України у діяльності міжнародних організацій	9
Разом		72 год

8. Рекомендовані джерела інформації

Основні:

1. Алексієвець Л., Прийдун С. Україна в системі міжнародних відносин: деякі особливості й проблеми (1991–2011). Україна-Європа-Світ. Міжнародний збірник наукових праць. 2012. Вип. 10. С. 179-183.
2. Головченко В. І. Дипломатична історія України (кінець XIX – перша чверть XX століття) : навч. посіб. для студ. вищих навч. закладів / В. Головченко, В. Матвієнко, В. Солдатенко ; Київ. нац. ун-т ім. Т. Шевченка. К., 2011. 527 с.
3. Головченко В., Матвієнко В. Дипломатична історія України (від найдавніших часів до XIX століття) / В. Головченко, В. Матвієнко. К.: Видавничо-поліграфічний центр «Київський університет», 2017. 480 с.
4. Горбатюк М. Листи Андрія Ніковського до Симона Петлюри (1920–1921 рр.). Пам'ятки : археогр. щорічник. 2010. Т. 11. С. 68–101.
5. Дипломатія УНР та Української Держави в документах і спогадах сучасників : у 2 т. / [упоряд.: І. М. Гнатишин, О. С. Кучерук, О. О. Маврін]. К. : Укр. письменник, 2008. Т. 1. 369 с. ; Т. 2. 379 с.
6. Дюрозель, Жан-Багіст. Історія дипломатії від 1919 року до наших днів / Ж. Б. Дюрозель ; пер. Є. Марічев . К. : Основи, 2016. 903 с.
7. Зінченко А. Л. Історія дипломатії : від давнини до нового часу : навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. спец. міжнар. відносини та історія. К. : РВЦ «Проза», 2005. 559 с.
8. Іваницька О.П. Історія міжнародних відносин (1918-1945 роки): Навчальний посібник. К.: Слово, 2011. 632 с.
9. Історія міжнародних відносин. Навчальний посібник / Я. Б. Турчин, Р.Б. Демчишак, Л. С. Матлай. Львів : Видавництво Львівської політехніки, 2016. 140 с.
10. Кучик О. С. Зовнішня політика України : навч. посіб. / О. С. Кучик, О. А. Заяць; Львів. нац. ун-т ім. І. Франка, Ф-т міжнар. відносин. К. : Знання, 2010. 573 с.
11. Кучменко Е. М. Історія міжнародних відносин першої половини XX ст. : (історико-політ. есе) : [в 2 ч.] / Е. М. Кучменко, Б. А. Кучменко. К. : [ПІК ДСЗУ], 2007. Ч. 1. 369 с. ; Ч. 2. 386 с.
12. Марущак М. Й. Історія дипломатичних відносин у XX сторіччі : [навч. посіб]. Вінниця : Нова книга, 2008. 368 с.
13. Міжнародні відносини та зовнішня політика України : підручник / [Ю.В. Пунда, І.П.Козинець, В.С.Клименко та ін.]. К.: НУОУ ім. Івана Черняхівського, 2020. 328 с.
14. Пронь С. В. Міжнародні відносини та зовнішня політика : 1914–1991 роки : [навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл.] / М-во освіти і науки України, Миколаїв. держ. гуманіт. ун-т ім. П. Могили комплексу «Києво-Могилян. акад.». Миколаїв : Вид-во МДГУ ім. П. Могили, 2009. 139 с.
15. Україна в міжнародних відносинах : енциклопед. словник-довідник. Вип. 1 : Предметно-тематична частина : А-Г / [Бажан О. Г. та ін. ; редкол.: М. М. Варварцев (відп. ред.) та ін.]. К. : Ін-т історії України НАН України, 2009. 180 с.

16. Україна в міжнародних відносинах : енциклопед. словник-довідник. Вип. 2 : Предметно-тематична частина : Д-Й / [Афоніна І. О. та ін.]. К. : Ін-т історії України НАН України, 2010. 251 с.
17. Український дипломатичний словник / Л. І. Абдо-Ясінська [та ін.] ; за ред. М. З. Мальського, Ю. М. Мороза. К. : Знання, 2011. 495 с.
18. Цветков Г. М. Міжнародні відносини й зовнішня політика в 1917–1945 рр. : навч. посібник для студентів вищ. закладів освіти. К. : Либідь, 1997. 230 с.
19. Чекаленко Л. Д. Витоки української дипломатії : навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. / Дип. акад. України при МЗС України. К. : LAT & K., 2010. 340 с.
20. Чекаленко Л. Д. Зовнішня політика України (від давніх часів до наших днів) : підручник / С. Г. Федуняк; Міжрегіон. акад. упр. персоналом. К. : Персонал, 2010. 464 с.
21. Beauplan G. A Description of Ukraine / Introd. transl. From the Fr. a. not by Andrew B. Pernal. London: Harvard univ. press, 1993. 242p.
22. Hrushevsky M. The historical Evolution of the Ukrainian problem / Transl. London, 1915. 58 p.
23. Kenez P. A history of the Soviet Union from the beginning to the end. Cambridge etc.: Cambridge univ. press, 1999. 317 p.
24. Knysh, George. Rus and Ukraine in Mediaeval Times. Winnipeg, 1991. 39 p.
25. Liber, George. Soviet Nationality Policy, Urban Growth and Identity change in the Ukrainian SSR 1923-1934. New-York: Cambridge univ. press, 1992. 289 p.

Додаткові:

26. Барвінська П. Дипломатична діяльність Миколи Порша. Проблеми гуманітарних наук. 2015. Вип. 36. С. 47–58.
27. Верстюк В. Михайло Грушевський - лідер та ідеолог Центральної Ради. Проблеми вивчення історії Української революції 1917 - 1921 рр. 2017. Вип. 12. С. 5. Режим доступу: http://resource.history.org.ua/publ/Pviu_201712_3.
28. Гаврилишин М. Політичні та шлюбні аспекти зв'язків Київської Русі з англійським королівством у XI ст. Дрогобицький краєзнавчий збірник. 2014. Вип. 17-18. С. 64-70.
29. Горбулін В. П. Україна і Росія: дев'ятий вал чи Китайська стіна / В.П. Горбулін, О. С. Власюк, С. В. Кононенко. К. : НІСД, 2015. 132 с.
30. Гордієнко Д. С. Етапи та основні напрямки русько-візантійських відносин у дослідженнях академіка Геннадія Григоровича Літавіна. Наукові праці Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка. 2013. Т. 23. С. 73-90.
31. Гурбик А. Дипломатична місія А. Ждановича 1650 р. до Стамбула в контексті набуття Україною османського протекторату. Україна в Центрально-Східній Європі: Зб. наук. пр. К.: Інститут історії України НАН України, 2010. Вип. 9-10. С. 66-92.
32. Даниленко О. Українська радянська дипломатія 1920-х рр.: персоналії, статус, функції. Історія України: маловідомі імена, події, факти. 2010. Вип. 36. С. 150-171.

33. Дацків І. Українсько-польський союз 1920 р. у контексті дипломатичних стосунків РСФРР і Речі Посполитої. Історія України: маловідомі імена, події, факти. 2011. Вип. 37. С. 56-81.

34. Дацків І. Українська дипломатія доби Директорії УНР: персоналії, статус, функції. Наукові записки Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка. 2014. Вип. 2. Ч. 3. С. 125–135.

35. Забзалюк Д. Є. Політико-правові аспекти європейської інтеграції Галицько-Волинської держави у 40–50-х рр. XIII століття. Науковий вісник Львівського державного університету внутрішніх справ. 2014. Вип. 3. С. 3-11.

36. Кальніцька Н. Д. Вплив іноземних держав на міжкнязівську дипломатію південної Русі в XI-XII століттях. Княжа доба: історія і культура. 2011. Вип. 4. С. 37-42.

37. Когут З. Кордони України: територіальні візії козаків від гетьмана Б. Хмельницького до гетьмана І. Самойловича. Український історичний журнал. 2011. № 3. С. 50-73.

38. Ластовець Н. О. Повсякденність українських дипломатичних представництв періоду Директорії УНР (1919–1921 рр.). Актуальні проблеми вітчизняної та всесвітньої історії. Збірник наукових праць. 2016. Вип. 19. С. 95–104.

39. Лупандін О.І. Східний вектор зовнішньої політики Української Держави. Український історичний журнал. 2013. № 3. С. 45-62.

40. Лухтан А. І. Міжнародне військове співробітництво України: історико-теоретичний аспект. Військово-науковий вісник: зб. наук. праць. Львів, 2017. № 27. С. 125–134.

41. Мамалага В. Глухівські статті гетьмана Д.Ігнатовича - видатний успіх української дипломатії. Сіверщина в історії України: Збірник наукових праць. Вип. 12. Київ – Глухів: Центр пам'яткознавства НАН України і УТОПІК, 2019. С. 118-124.

42. Мараєв В. Історіографія діяльності дипломатичних делегацій та представництв України на Дону у 1917–1919 рр. Український історичний збірник. 2014. Вип. 17. С. 309-321.

43. Моцик О. Зовнішня політика й дипломатія Києва: перші кроки (VI–IX ст.). Міжнародні відносини, суспільні комунікації та регіональні студії. 2018. № 1. С. 107-111.

44. Міжнародні зв'язки України: наукові пошуки і знахідки: міжвід. Зб. Наук. пр. К., 2018. Вип. 27. С. 146-163.

45. Мельничук І.А. Вирішальні кроки києворуських еліт по перетворенню Київської Русі на новий європейський центр впливу та формуванню державної ідеології. Гілея: науковий вісник: Збірник наукових праць. 2011. Випуск 48 (№ 6). С.29-40.

46. Олійник О. М. Зовнішня політика Монголо-татарської держави по відношенню до Галицько-Волинського князівства в XIII ст. Сучасні тенденції сходознавства : зб. наук. пр. за матеріалами XII Всеукр. наук.-практ. конф.

(м. Харків, 22-23 квіт. 2016 р.) / ХНПУ ім. Г. С. Сковороди; [редкол.: О. І. Артюх, І. А. Бикова, Л. М. Ямпольська]. Харків : ХНПУ, 2016. С. 184-187.

47. Парахіна М.Б. Основні напрями зовнішньої політики Русі IX -X ст. у контексті державотворчих процесів// Вісник Державної академії керівних кадрів культури і мистецтв. К. : Міленіум, 2012. № 2. С. 181-183.

48. Парахіна М. Б. Міжнародні відносини і дипломатія українського козацтва: перші роки становлення та функціонування. Гілея: науковий вісник. 2013. № 77. С. 7-10.

49. Політичні портрети Галицько-Волинської держави: навчальний посібник / Упор. А.О. Карасевич, К.М. Левківський, В.В. Сокирська. – Умань: ПП Жовтий О.О., 2011. 639 с.

50. Потульницький В. Дипломатія Павла Скоропадського. Військово-дипломатичні стосунки гетьмана з острівними монархіями у 1926-1943 рр.: до 140-річчя від народж. гетьмана Павла Скоропадського. Харків : Акта, 2014. 311 с.

51. Прийдун С. Будапештський меморандум в контексті ядерного роззброєння України. Україна–Європа–Світ. Міжнародний збірник наукових праць. 2016. Вип. 17. С. 106-114.

52. Сацький П. В. Візантійський вплив на процес еволюції політико-правового статусу Великого князя Київського. Юридична наука. 2013. № 6. С. 84-96.

53. Серeda О. Османсько-українська дипломатія в документах XVII-XVIII ст.: [монографія] / О. Серeda; НАН України Інститут сходознавства ім. А. Ю. Кримського ; Стамбульський університет Київ ; Стамбул, 2018. 176 с.

54. Смолій В., Степанков В., Горобець В., Чухліб Т. Дипломатія на «межі світу»: міжнародні відносини та зовнішня політика Української держави (XVII ст. – 1750-ті рр.). Посібник для університетів. К.: Вид-во «AMENHOTEP» 2016. 320 с.

55. Стопчак М. Особовий склад українського дипломатичного корпусу доби національно-визвольних змагань: історіографічний огляд. Проблеми вивчення історії Української революції 1917-1921 років. 2012. Вип. 7. С. 64-88.

56. Трофимович Л. Дипломатична підготовка Бессарабського походу в Румунію в 1940 році. Наукові записки Національного університету «Острозька академія». 2016. Вип.25. С. 234-242.

57. Туранли Ф. Рукописні документи про чорноморський вектор дипломатичної діяльності гетьмана Богдана Хмельницького. Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. 2019. № 1 (140). С. 61–68.

58. Українська дипломатія в добу національно-визвольних змагань (1917–1921 рр.): історія, проблеми, протиріччя, присвячена 100-річчю проголошення Акта Злуки Української Народної Республіки і Західноукраїнської Народної Республіки: Зб. наукових праць міжнар. наук.-практ. конф., Київ, 21-22 лютого 2019 р. К.: «Міленіум», 2019. 268 с.

59. Україна і Польща: Шляхами міждержавних взаємин : зб. наук. праць з нагоди 100-річчя встановлення польсько-українських дипломатичних відносин / наук. ред. І. Матяш; вип. ред. В. Собіянський; пер. з пол. К. Москалець. Київ : Видавництво «Горобець», 2019. 300 с.

60. Чорна Н. Польсько-українські міждержавні взаємини у світлі новітніх викликів та ризиків (2015-2017 рр.). Міжнародні зв'язки України: наукові пошуки і знахідки: міжвід. зб. Наук. пр. К., 2017. Вип. 26. С. 141-159.

61. Marples D. Stalinism in Ukraine in the 1940 s. New-York: St. Martin's press, 1992. 228 p.

62. History of Ukraine. Boulder (Col.): Westview press, 1999. 258 p.

63. Subtelny Orest. Ukraine: a history. - third ed. Toronto etc.: Univ. of Toronto Press, 2000. 736 p.

Документи:

64. Акт проголошення незалежності України 24 серпня 1991 р. // Голос України. 1991.

65. Віденська конвенція про дипломатичні зносини. 18 квітня 1961 р. [Електронний ресурс] // Інформаційно-довідковий бюлетень консульських зносин. URL: http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=995_04823.

66. Віденська конвенція про представництво держав у їх відносинах з міжнародними організаціями універсального характеру. 14 березня 1975р. // Інформаційно-довідковий бюлетень консульських зносин. URL: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/995_254.

67. Воєнна доктрина України. Військо України. 1993. №2.

68. Гельсінський Заключний Акт. М., 1975.

69. Декларація про державний суверенітет, 16 липня 1990 р. Голос України. 1990.

70. Збірник законів і постанов Українського правительства відносно закордонних інституцій. Ч. 1 / упоряд. І. Храпко. Вид. неофіц. Відень, 1919. 151 с.

71. Конституція України // Законодавство України. URL: <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр>.

72. Постанова Верховної Ради України «Про концепцію (основи) національної безпеки України» від 16 січня 1997 р. № 3/97 ВР. Голос України. 1997. 4 лют. К.: ІСД, 1997.

73. Статут Організації Об'єднаних Націй. ООН: цифри и факты. Нью Йорк; М., 2003.

Інформаційні ресурси:

74. Електронна інформаційна системи міжнародного права (Electronic Information System for International Law (EISIL)). [Електронний ресурс]. URL: <http://www.eisil.org/>

75. Офіційний сайт ООН. [Електронний ресурс]. URL: <http://www.un.org/ru/index.html>.

76. Науковий вісник Дипломатичної академії України. [Електронний ресурс]. URL: <http://www.t.ly/sn73>.
77. Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського [Електронний ресурс]. URL: <http://www.nbuv.gov.ua/>
78. Міжнародна цифрова бібліотека [Електронний ресурс]. URL: <https://www.wdl.org/ru/>
79. The Questia Online Library [Електронний ресурс]. URL: <https://www.questia.com/>
80. Національна парламентська бібліотека України [Електронний ресурс]. URL: <http://nplu.org/>
81. Національна юридична бібліотека (НЮБ) [Електронний ресурс]. URL: http://nbuviap.gov.ua/index.php?option=com_content&view=article&id=27&Itemid=394
82. Наукова електронна бібліотека періодичних видань НАН України [Електронний ресурс]. URL: <http://dspace.nbuv.gov.ua/>
83. World Wide Science [Електронний ресурс]. URL: <https://worldwidescience.org/indextext>.

**9. Інструменти, обладнання та програмне забезпечення,
використання яких передбачає навчальна дисципліна
(за потребою)**

1. Робоча навчальна програма курсу.
2. Опорні конспекти лекцій.
3. Навчальні аудиторії, які обладнані для проведення лекційних і семінарських занять.
4. Аудіовізуальні, технічні і комп'ютерні засоби навчання: комп'ютери, мультимедійний проектор, екран.
5. Ілюстративні матеріали;
6. Набір схем та таблиць, що відображають основні параметри регіонів світу.